

Role slangu v komunikaci policistů

Anotace: Příspěvek se zabývá rolí slangu v komunikaci policistů. V úvodní části příspěvku je slang nejprve vymezen obecně a dále je pozornost zaměřena na slang policejní. Autorka uvádí příklady nových policejních slangismů vzniklých v 90. letech minulého století a uvádí rovněž příklady použití policejního slangu v současných detektivních románech. V závěru příspěvku je zdůrazněna především ochranná role policejního slangu v komunikaci policistů.

Klíčová slova: slang, policejní slangismy, role, komunikace, profesní komunita, policejní prostředí.

V posledních několika letech jsme svědky toho, že profesní komunikace policie bývá veřejností, zejména pak médií¹ a představiteli nejrůznějších institucí velmi často kritizována. Policistům je vytykáno, že se vyjadřují jakousi „policejní hantýrkou“, čili podivnou směsicí právnických termínů a policejních slangismů, kterým běžný občan při jednání s policisty nedokáže porozumět. Tyto výtky jsou naprosto liché. Ono „neporozumění“ má naprosto jiné příčiny. Jako typický příklad těchto situací lze použít úryvek z detektivního románu *Bestie* Dominika Dána², který je autorem celé řady velmi úspěšných detektivních románů, jejichž dějová výstavba je založena na jeho osobních zkušenostech z práce kriminalisty.

Oba vyšetřovatelé vložili do stroje formulář s velkým nadpisem Zápis o výsledku svědka a vyplnili prvních několik řádků, kde se zapisovaly údaje a poučení.

„Pane, podle paragrafu sto trestního zákoníku máte právo odmítnout výpověď, pokud byste svou výpovědí způsobil trestní stíhání své osoby nebo osob vám blízkých v přímé linii...“ a následoval výčet práv a povinností, „...jste povinen do zápisu vypovědět pravdu, jinak se vystavujete nebezpečí trestního stíhání pro křivou výpověď nebo osočování“, a poučení pokračovalo, dokud nezazněla poslední magická věta: „Rozuměl jste poučení?“

„Prosím?“ zeptal se zlatník.

„Jestli jste rozuměl poučení?“

„Tomu jsem měl rozumět? Já jsem si myslel, že si povídáte tady s kolegou...“³

Domníváme se, že výše popsaná běžná situace z každodenní práce policie nenechává nikoho na pochybách, že se policisté při výkonu své činnosti a formálním jednání s občany musí řídit zákonem o Policii ČR a při kvalifikování protiprávního jednání občanů postupují dle Trestního zákona. Z uvedeného mimo jiné i vyplývá, že verbální vyjadřování policistů, čili jejich profesní mluva, se striktně drží díkce těchto zákonů a nemůže tomu být jinak. Pokud ovšem půjde o neformální komunikaci policistů, tam lze hovořit o používání slangu obdobným způsobem, jak je tomu v kterékoliv jiné profesní komunitě.

Co rozumíme slangem? Slang lze definovat jako svébytnou součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné vrstvy speciálních pojmenování realizované v běžné, nejčastěji polooficiální a neoficiální komunikaci osob vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící specifickým potřebám verbální komunikace věcné i jako

¹ <http://mfdnes.blog.idnes.cz/c/67744/Provedli-vystekani-psem-vykonal-na-ni-souloz-aneb-policejni-rec.html>

² Dominik DÁN, nar. 1955 je policistou a současně i úspěšným autorem detektivních románů. Jeho příběhy jsou zpracovány na základě jeho profesních zkušeností, jsou autentické a vyznačují se důvěrnou znalostí kriminalistické práce jako např. *Popol všechých zarovná*, *Noc temných klamstiev*, *Knieža Smrť* atd. Autorsky se rovněž podílel na slovensko-českém koprodukčním televizním seriálu *Kriminálka Staré Mesto* inspirovaném kriminálními případy z prostředí Bratislavy.

³ DÁN, D. *Bestie*. Praha : Nakladatelství XYZ, s.r.o., 2010, s. 192-193.

prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či k zájmové sféře⁴. Dle odborníků z Ústavu pro jazyk český Akademie věd mohou existovat stovky slangů a s ohledem na jejich neustálý vývoj se prakticky nelze dobrat jejich přesného počtu⁵. Aktuálnost slangismů lze dokladovat jejich uváděním v moderních výkladových slovnících národního jazyka⁶, neboť pronikají do vyjadřování veřejného, nejčastěji odborného a publicistického.⁷

Obdobně jak je tomu i u ostatních profesních a zájmových skupin, historii vzniku policejního slangu lze prakticky datovat od vzniku policie samotné. Sledování tohoto vývoje by bylo bezpochyby velmi zajímavé, ovšem pro potřeby našeho příspěvku má stěžejní význam zejména období společenských změn v 90. letech minulého století, které přinesly zcela zásadní změny jak legislativního charakteru v podobě nového zákona o Policii ČR⁸, tak i změny v nápadu trestné činnosti, jejich typech a způsobech páchání kriminální subkulturou vybavenou nejmodernějšími informačními technologiemi, zbraněmi apod. V neposlední řadě tyto změny znamenaly i kompletní přestrojování policejního sboru a do určité míry i jeho přezbrojení a výcvik.

Reflexi těchto zásadních změn lze dokladovat vznikem celé řady nových policejních slangismů jako např.: *úkáčko (Ukrajinec)*, *azbuk* nebo *ičko (Rus)*, *větev (Vietnavec)*, *II. liga (příslušníci městské policie)*, *vuml (obušek)*, *čerňáky (pracovní uniforma policistů)*, *žampion* nebo *hluchavka (příslušník služby dopravní policie)*, *bezďák*, *houmlesák* nebo *vágus (bezdomovec)*, *lízátko (mobilní test na drogy)*, *chrousti (příslušníci z oddělení vnitřní kontroly* nebo *GIBS)* a *hobit (podřízený nebo služebně mladší policista)*. Na tomto základě lze zobecnit, že onomaziologická⁹, čili pojmenovávací motivace slangismů vyplývá z potřeby pojmenovat nové jevy a skutečnosti, ale rovněž i snahy nově pojmenovat již pojmenované jakožto úsilí o vyjádření variability afektivního života¹⁰.

Zaměříme-li se na způsoby tvoření slangismů, pak zjistíme, že se uplatňují stejné pojmenovávací postupy jako v ostatní slovní zásobě. Realizují se především jako podstatná jména a slovesa, jen omezeně jako jména přídavná a příslovce. Uplatňují se zejména následující postupy:¹¹

- Transformační, čili slovotvorné, tj. odvozování, skládání a zkracování jako např. *kávěčko*, *zkrácenka*, *mařenka* apod.
- transpozici, tj. přenášení významu metaforické a metonymické jako např. *medvěd*, *omítkář*, *ráfek* apod.
- přejímání z cizích jazyků jako např. *ustanovka*, *fal*, *shit* apod.
- tvoření názvů sdružených, frazeologismů nominálních i verbálních jako např. *lovci lebek*, *držet za blatník*, *šlapat stín* apod.

⁴HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita Ostrava, Filozofická fakulta, 2003, s. 3 - 4.

⁵CIBULKA, A. et al. *O češtině*. Praha : Česká televize, 2007, s. 28.

⁶ Např. Slovník spisovného jazyka českého, slovník Nová slova v češtině apod.

⁷HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita Ostrava, Filozofická fakulta, 2003, s. 3.

⁸ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o Policii s komentářem*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 397 s.

⁹Onomaziologie jako obecná teorie pojmenování sleduje problematiku pojmenovávacího aktu a zkoumá, na základě jakých motivací, jakými postupy a za využití jakých prostředků jsou v daném jazyce vyjadřovány určité obsahy, významy a funkce. In BACHMANNOVÁ, J. et al. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 294.

¹⁰HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita Ostrava, Filozofická fakulta, 2003, s. 3.

¹¹HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita Ostrava, Filozofická fakulta, 2003, s. 4.

Pro ilustraci použijeme opětovně několik ukázek ze dvou detektivních románů již zmiňovaného Dominika Dána, a to románu *Noc plná lží* (ve slovenském originálu *Noc temných klamstiev*, 2009) a *Bestie* (Beštia, 2006).

Příklad č. 1

„*Vo to, aby tě už nemlátili, nedělali ti ve firmě **filcunk** a nechali tě v klidu podnikat.*”¹² Tento slangový výraz je výrazem pro **domovní prohlídku**, v některých případech se může jednat o **prohlídku osobní**.

Příklad č. 2

„*Aby bylo jasné, zaběhnul jsem k Rolandovi,*“ vysvětlil Kamil. „*To nebylo chytrý, má **vocas i slechy**,*“ zachmuřil se Krauz.¹³ Tyto slangové výrazy vyjadřují úkony při operativní činnosti policie, kdy policisté provádějí **sledování a odposlech** podezřelých osob.

Příklad č. 3

*Krauzovi to rovněž přišlo k smíchu. „Hele, to je pohled pro bohy. Jedna zničená **mordýřka**, vedle zničená prostitutka a uprostřed největší ...*“¹⁴ Slangovým označením **mordýřka** se v tomto případě rozumí **policistka z odboru násilné kriminality Služby kriminální policie**.

Příklad č. 4

„*Vzduch je čistej. Museli by bejt v nějakým kvartýře v patře, ale to se mi za tak krátkou dobu zdá nemožný, že by si tam mohli zřídit **opěrák**...*“¹⁵ V tomto případě snadno identifikovatelný slangový výraz označuje **opěrné sledovací stanoviště**, pomocí kterého policie provádí přímé sledování určitého prostoru a objektů.

Příklad č. 5

„*Fajn. Kolego, prosím tě, napiš do zápisu, že svědek je ochoten a schopen zpracovat **identikit** podezřelé osoby, která dne...*“ *Dopsali, Karel podepsal s jazykem vyplazeným skrze zuby. „Tak pojď, vezmu tě k technikům a uděláme jeho **ksicht**...“ usmál se Hanzel. Měl ho plné zuby. „Ksicht ne! To sem ještě nedělal! Identikitu vám udělám, ale ...ksicht?“ „Karle, ty seš magor?“ neudržel se Hanzel.*”¹⁶ Domníváme se, že z této ukázky je naprosto zřejmé, o jaký slangový výraz se jedná. Navíc tato ukázka dobře dokumentuje komunikaci s určitým typem osob, se kterými se policie dnes a denně při své práci setkává a musí s nimi umět jednat, aby tak získala nezbytně nutné informace vedoucí např. k vypátrání pachatele, jak vyplývá z uvedeného úryvku.

Považujeme za nutné v našem příspěvku alespoň okrajově zmínit typ slangu označujícího používání moderních informačních technologií, jakými jsou např. počítače, nejrůznější multimédia a mobilní telefony, neboť tyto technologie i přes určité finanční těžkosti policie rovněž používá. Žádnému uživateli proto nebudou připadat nesrozumitelná jednotlivá označení pro počítač, notebook, mobil atd. a s nimi související další produkty, pro které většina z nás užívá shodné označení jako např. **komp, kompjutr, pécé, písí, nouťas, dývko, cédo, věčko, dotykáč** apod. Každý rovněž **mejluje, četuje, skajpuje, mobiluje a esemeskuje** apod. Tento typ slangu lze označit za tzv. univerzální¹⁷ typ slangu, který používá široké spektrum uživatelů těchto technologií. Z našeho pohledu je zajímavé, že ani policisté a zaměstnanci MV prozatím nevytvořili žádné ryze policejní pojmenování, které by jednoznačně odkazovalo na policejní prostředí jako místo původu svého vzniku.

¹² DÁN, D. *Noc plná lží*. Praha : NAKLADATELSTVÍ XYZ, s.r.o., 2011, s. 175.

¹³ DÁN, D. *Noc plná lží*. Praha : NAKLADATELSTVÍ XYZ, s.r.o., 2011, s. 228.

¹⁴ DÁN, D. *Noc plná lží*. Praha : NAKLADATELSTVÍ XYZ, s.r.o., 2011, s. 240.

¹⁵ DÁN, D. *Noc plná lží*. Praha : NAKLADATELSTVÍ XYZ, s.r.o., 2011, s. 273.

¹⁶ DÁN, D. *Bestie*. Praha : NAKLADATELSTVÍ XYZ, s.r.o., 2010, s. 196.

¹⁷ Univerzální z toho důvodu, že existuje předpoklad, že tento slang díky současné masivní implantaci těchto technologií prakticky do všech sfér lidské činnosti bude zcela pravděpodobně užíván napříč celým spektrem všech věkových kategorií ve společnosti včetně komunit profesních a zájmových. Zcela logicky výjimku budou tvořit skupiny či jedinci, kteří tyto technologie neuvžívají.

Závěrem lze konstatovat, že policejní slang, kromě všech výše popsaných funkcí sloužících ke specifickým potřebám neformální verbální komunikace věcné i jako prostředek vyjádření příslušnosti k policejnímu prostředí, plní navíc i funkci ochrannou. Zde máme na mysli tu skutečnost, že používání slangismů pomyslně chrání policisty samotné před osobami, proti nimž zasahují nebo vedou proti nim nějaký úkon, neboť takové osoby budou jen stěží rozumět množství zkratk, neznámých výrazů a volacích znaků¹⁸, kterými se policisté mezi sebou dorozumívají. Výjimku ovšem tvoří recidivisté, kterým je komunikace policistů do velké míry samozřejmě dobře známa. Toto je bohužel fakt a nelze jej samozřejmě opomíjet. Ovšem i přes tuto skutečnost přání každého policejního velitele, který vysílá policisty do akce, lze slangově vyjádřit takto: „*At' na faru dorazíte vždy v pořádku!*“¹⁹ Je proto celkem logické, že ačkoli existují slovníky slangu nejrůznějších profesních či zájmových sdružení, jako např. *Slovník justičního slangu*²⁰, *Slovník vězeňského slangu*²¹, *Slovník slangových výrazů pro drogy*²², není z důvodu ochrany policistů žádoucí, aby byl sestaven a vydán ucelený slovník policejních slangismů, třebaže s některými jednotlivými výrazy z policejního slangu se lze v souborných slovnících českého²³ či slovenského jazyka setkat.

Literatura

- BACHMANNOVÁ, J. et al. Encyklopedický slovník češtiny. Praha : NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 604 s. ISBN 80-7106-484-X
- CIBULKA, A. et al. *O češtině*. Praha : Česká televize, 2007. 198 s. ISBN 978-80-85005-83-7
- DÁN, D. *Bestie*. Praha: NAKLADATELSTVÍ XYZ, s.r.o., 2010, 330 s. ISBN 978-80-7388-409-3
- DÁN, D. *Noc plná lží*. Praha : NAKLADATELSTVÍ XYZ, s.r.o., 2011. 307 s. ISBN 978-80-7388-556-4
- HÁLA, J., SOUDKOVÁ, P. *Jak mluví čeští vězni. Místo a úloha vězeňského argotu*. I. vydání. Příloha časopisu *České vězeňství* č. 4/2002, 58 s. ISBN 80-238-9463-3
- HUBÁČEK, J. *Výběrový slovník českých slangů*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita Ostrava, Filozofická fakulta, 2003. 250 s. ISBN 80-7042-629-2
- JELÍNEK, J. a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2. aktualizované vydání podle stavu k 1.12.2011. Praha : Nakladatelství Leges, 2011. 1280 s. ISBN 978-80-87212-99-8
- JIRSA, J., HAVLÍČEK, K. *Slovník justičního slangu*. Vydání první. Havlíček Brain Team, 2007, 111 s. ISBN 978-80-87109-00-7
- LAUNER, A. *Slangové výrazy pro drogy. Anglicko-český výkladový slovník*. Vydání 1. Praha : ACADEMIA, nakladatelství AV ČR. 2001. 164 s. ISBN 80-200-0896-9
- Slovník nespisovné češtiny: Argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. Editor Jan Hugo. Praha : Maxdorf, 2006, 413 s. ISBN 80-7345-086-0.

¹⁸ www.policista.cz

¹⁹ www.policista.cz

²⁰ JIRSA, J., HAVLÍČEK, K. *Slovník justičního slangu*. Vydání první. Havlíček Brain Team, 2007, 111 s.

²¹ HÁLA, J., SOUDKOVÁ, P. *Jak mluví čeští vězni. Místo a úloha vězeňského argotu*. I. vydání. Příloha časopisu *České vězeňství* č. 4/2002, 58 s.

²² LAUNER, A. *Slangové výrazy pro drogy. Anglicko-český výkladový slovník*. Vydání 1. Praha: ACADEMIA, nakladatelství AV ČR. 2001. 164 s.

²³ Např. In *Slovník nespisovné češtiny: Argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. Editor Jan Hugo. Praha : Maxdorf, 2006, 413 s.

ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o Policii s komentářem*. Plzeň :
Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 397 s.
ISBN 978-80-7380-160-1

Internetové zdroje

<http://mfdnes.blog.idnes.cz/c/67744/Provedli-vystekani-psem-vykonal-na-ni-souloz-aneb-policejni-rec.html>
www.policista.cz

Key words: slang, police slang, role, communication, professional communication, police environment.

Resumé

The article deals with the professional communication of police officers and the role of police slang in this communication. First the slang is defined generally and then the police slang is focused. The author gives some examples of new police slang expressions formed and emerged in 90s of the last century. The author also cites some fragments of current detective stories in which the police slang has been used. These stories are written by the Slovak author – Dominik Dán, who is currently a member of the Slovak police and the experienced criminalist as well, knowing the police environment quite well. The author comes to the conclusion the role of the police slang in communication is the same as the role of any other slang in any professional community. But there is one exception. The police slang plays some extra role, the protective role because it is able to protect its users (i.e. policemen) from perpetrators. Highlighting this idea the author suggests not to compile and publish any dictionary of police slang because this step could threaten the policemen somehow.

*Mgr. Alena Lukáčová, Ph.D.
Policejní akademie ČR v Praze
FBM – Katedra jazyků
Lhotická 559/7, 143 01 Praha 4
e-mail: alena.lukacova@polac.cz
Tel. č. +420 974 828 223*

Recenzent: doc. PhDr. Marian Brzybohatý, PhD.